

НАДА ЖИВКОВИЋ

VIII КОНФЕРЕНЦИЈА О КУЛТУРНОМ НАСЛЕЂУ – КУЛТУРНО ДОБРО ДАНАС, ВРЕДНОСТ И ЗНАЧЕЊЕ

Завод за заштиту споменика културе града Београда већ осам година организује конференције посвећене актуелним питањима из области заштите споменичког наслеђа и контекстуалним ширим темама.

У четвртак 12. 10. 2017. године, у Заводу за заштиту споменика културе града Београда, одржана је осма по реду конференција о културном наслеђу са темом *Културно добро данас – вредности и значење*.

У научно-стручном одбору су били проф. др Владимир Мако, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет; проф. др Драган Булатовић, Универзитет у Београду, Филозофски факултет; проф. др Марија Маруна, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет; проф. Иван Рашковић, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет; доц. др Марина Павловић, Алфа универзитет; Оливера Вучковић, директор Завода за заштиту споменика културе града Београда; Александра Дабижић, Завод за заштиту споменика културе града Београда и Нада Живковић, Завод за заштиту споменика културе града Београда.

Организациони одбор су чинили: Нада Живковић, Ивана Филиповић Јорке, Јасна Цветић, Саша Михајлов и Ивана Весковић из Завода за заштиту споменика културе града Београда.

На почетку скупа присутне је поздравила директорка Завода Оливера Вучковић, а Конференцију је отворио градски менаџер Горан Весић. Проф. др Драган Булатовић је одржао изузетно садржајно уводно предавање у којем је изнео академски прецизну и искуствено рафинирану анализу наслеђа и идентитета, и сублимирао приступе, проблеме и прихваћена, изнуђена или могућа решења.

У позивном тексту и Уводу Зборника VIII конференције Организациони одбор је између осталог написао следеће:

Полазећи од претпоставке да је културно наслеђе скупи ресурса наслеђених из прошлости, које заједница идентификује као одраз и израз вредности, уверења, знања и традиције, представљамо и представљамо културно добро у жижу константе коју је неопходно очувати и неговати као битну одредницу идентитета једне заједнице. Каква је улога правне регулативе, службе заштите, стручних и научних сазнања и достигнућа у оквиру јавног деловања да истрају, одрже и пренесу на будућу генерацију културна добра и да сачувају и афирмишу њихов изглед, својство и намену? Да ли се у довољној мери разуме културно добро као почивање и прањање система вредности и да ли се као такво може очувати?

Темом овогodiшње, осме конференције 'Културно добро данас – вредност и значење', желимо да направимо осврт на претходне скупове и покушамо да сачувамо, како целиности културних добара, тако и наш допринос њиховом позицијском поимању. Из тог разлога, овом приликом, неће бити предложене тематске целине, већ ће се формирати у зависности од приступних радова.

На основу пристиглих радова скуп је подељен на три тематске целине:

У првој тематској целини – *Вредност и вредновање културног добра*, представљено је седам радова. Кратак увод у тему целине направио је модератор др Игор Борозан.

Први излагач Милан Попадић представио је рад *Од 'свидетелства' до сведочанствености*: у потрази за градивним својством културног добра у којем је указао на историјске моделе и савремене приступе културном добру, и свим његовим третирањима претходницима, који су били у стању да препознају да културна добра, старине, споменици и сл. нису само трезори вредности које треба каталогизовати и нормирати, већ и оно што вредности генерише апострофирајући да способност репродукције вредности, јесте и разлог зашто културна добра претрајавају време.

Рад Јелене Павличић, *Проблем баштињења споменичког наслеђа*: правни аспекти појмовног одређења вредности, бави се правним актима на територији Србије, од средњег века до данас, који се односе на чување онога што данас називамо споменичким наслеђем, посвећујући посебну пажњу проблему разумевања његове вредности и конституисања исте у оквиру датих правних оквира.

Поред упознавања са првим средњовековним интересовањима за очување наслеђа која се правно уобличавају ради регулисања правно-имовинских односа, а не ради општег сазнања и заштите наслеђа као сведочанстава прошлости, у XIX веку заштита старина је „зарад сећања на исте”, да би се тек у XX веку направила разлика између правног одређења и каснијег научног дефинисања споменика. Раније схваћан као документ или сведочанство прошлости, споменик је сада споменик садашњости, па је и питање баштињења проблем савременог друштва. Рад на препознавању различитих вредности споменика, како би се што прецизније урадила категоризација целокупне баштине, утицао је на утврђивање бројних правних регулатива од периода након Другог светског рата, а с намером ваљаног управљања баштином.

Због оправдане спречености да присуствује Конференцији, Никола Крстовић није изложио свој рад *Стилни конфликт: културно добро као сведочанство савремених вредности* (Музеји на отвореном – тоталност баштине против тоталитарности друштва).

Стефана Манић у раду *Нејоурејна културна баштина* – музеалије урбаног простора, изложбе архитектуре на отвореном се, пре свега, бави могућим унапређивањем заштите непокретног културног на-

слеђа урбаних средина, концентришући се првенствено на архитектонске објекте. Она указује на то да су споменици архитектуре музеалије којима се остварује комуникација између садашњости, прошлости и будућности као и на улогу баштине у процесима памћења и сећања и вредност информација, похрањених у сваком заштићеном објекту, коју имају за заједницу и индивидуу.

Човек као носилац вредности културној добри – пример акустичког наслеђа је наслов рада ауторки Марије Драгишић и Зоране Ђорђевић. Рад је изложила Марија Драгишић. Полазећи од тезе да је подела наслеђа на материјално и нематеријално непотпуна, те да не одговара практичним потребама холистичког очувања културних добара, у раду је сагледан пример акустичког наслеђа сакралне архитектуре средњовековне Србије. Препознавање и валоризација акустичког наслеђа сагледана је како из угла стручњака, тако и из угла корисника (монаха и свештеника) чиме су показали да је акустичко наслеђе неодвојиво од хришћанског градитељског наслеђа које као интегрални део културно-историјске, тј. архитектонске и религијске,

као и друштвене вредности, изискује да се заштита манастира прошири на очување њихових акустичких својстава. Нажалост, изузетно квалитетан рад, због техничке грешке, није испратила припремљена визуелна и акустична презентација.

У последњем раду прве сесије *Под лупом: вредности и значај у процесу конзервације* ауторке Наталија Ћосић, полазећи од претпоставке да конзервација у континуитету ствара предмет својих активности, културно наслеђе у фокусу је начин на који конзерваторска пракса утиче на процес конструкције вредности наслеђа. Развојем концепта наслеђа и конзерваторске дисциплине повећава се број учесника који нису само из кругова научне и стручне јавности што представља позитиван помак у демократизацији процеса одлучивања. Међутим, увођење других перцепција, намеће и питање како су ови алтернативни наративи укључени у процес конзервације.

Ауторка је успешно остварила предочени циљ рада, а то је да на основу прегледа постојећих модела за промишљање укаже на који начин вредности утичу на процес очувања и обрнуто.

Тема друге тематске целине коју је водио проф. др Драган Булатовић била је *Одрживи развој и вредности културног наслеђа*.

Рад ауторског тима из Бањалуке, Марине Радуљ, Милане Недимовић, Радована Вукомановића – *Реконструкција „Сокака Ђојића“ у Хашанима - културни туризам као покретач очувања културног добра*, на примеру реконструкције Куће Бранка Ђојића унутар Ђојића сокака у селу Хашанима, у Републици Српској, Босни и Херцеговини, разматра ситуацију у којој је развој културног туризма главна покретачка снага за обнову нематеријалног културног добра, односно вредности препознате у животу и делу Бранка Ђојића у Хашанима.

Поменута архитектонска и амбијентална целина Ђојића сокак није на листи заштићених културних вредности у Босни и Херцеговини, нема статус културног добра, али то није спречило ауторе да у свом предлогу реконструкције и пренамене Сокака афирмишу традиционалну архитектуру, уз савремену доградњу и реинтерпретацију. На овај начин су успели да очувају артефакта (грађевине и предмете) и ментефакта (тра-

гове меморије и културе), односно материјалног и нематеријалног наслеђа једног друштва.

Анастасија Мирановић није била у могућности да представи свој рад *Културна баштина и одрживи развој – Изазови економске и реинтеграционе валоризације културних добара Црне Горе – Изазови инвестирања/инвестиција у свјетском културном добру*.

Рад ауторског тима са архитектонског факултета у Београду Ане Зорић, Бојане Јерковић, Игора Рајковића *Култура и рекреација: афирмација културног наслеђа у архитектонском дискурсу* ставио је акценат на савремени угао препознавања посебних вредности простора историјског контекста, али и потенцирао савремени циљ њиховог успешног очувања, одржавања и афирмације. Ослањајући се на дефиницију културног наслеђа као скупа ресурса посебних вредности прошлости заједнице из савремене тачке гледишта, рад полази од претпоставке да се вредности културног добра чувају фигуришући као активни системи данашњице. Архитектура, као област и делатност која на креативан начин сагледава и повезује пасивну и активну компоненту простора, у овом истраживању

препозната је као носилац њиховог усаглашавања код простора културног добра у условима које диктира савремени контекст.

Бојана Јерковић, Ана Зорић, и Небојша Фотирић у свом раду *Прва индустријска зона Београда: позиција културног добра у савременим методологијама архитектуре* кроз пројекте позиционирају културно добро у перспективи савремених принципа архитектонског пројектовања у јединственом историјском контексту Београда, а циљ је истраживање односа културних вредности, идентитета, савременог естетског искуства и нових критеријума архитектонског стваралаштва. „Учесталост релационих преокупација, интеракција и комуникација преобликује савремене културне идентитете кроз специфичне односе локалног и глобалног. Индивидуа савременог друштва, живећи у константном кретању, у потрази је за чулностима изван пуких утилитарних интереса, па културни објекти и места захтевају задовољавање искустава која су текућа и променљива, а подједнако аутономна и аутентична.”

Другу сесију је водио проф. др Драган Булатовић. У трећој тематској целии *Проблеми очувања архитектонско урбанистичког наслеђа*, представљена су три рада. Модератор је била др Марина Павловић.

Први рад аутора Владане Путник Прица – *Бастиона у којој живимо: проблем очувања стамбених објеката из међуратног периода у Београду* посвећен је критичком препознавању проблема очувања и заштите стамбених објеката на територији Београда из међуратног периода, а на основу теренског истраживања спроведеног у периоду од 2009. до 2017. године. Представљени су примери добре праксе, као и предлози побољшања стања стамбене архитектуре међуратног периода у Београду.

Љубица Радовановић је у раду *Пренос идентитета нејоурејног културног наслеђа: студија случаја хошела и ирја Славија*, говорила о идентитету непокретног културног наслеђа и његове генезе кроз призму метафорике сећања, те је, кроз студију случаја, тражила одговор на питање где се завршава памћење,

а где почиње сећање када се говори у контексту идентитета непокретног културног наслеђа.

Снежана Петров је у раду *Нужности суштинских промена у систему заштитне документарног материјала*, говорила о архивској грађи и документарном материјалу, који поред значаја за културу, историју, науку и друге друштвене области једне земље, има значај и за функционисање, текући рад и остваривање прва и обавеза државе, правних и физичких лица. Документација се чува као културно добро, али се и издаје због коришћења од стране истих. Како током коришћења, тако и током чувања, документација бива изложена различитим штетним факторима и оштећења су неминовна. Међутим, ауторка је нагласила да је превентивна заштита неправедно маргинализована и запостављена, а процес рестаурације скуп и дуготрајан. Такође, како је навела, мали број лабораторија и стручњака за конзервацију чине да је брзина настанка оштећења неупоредиво већа од могућности рестаурације и конзервације што захтева хитне и суштинске промене у свим поступцима везаним за очување овог изузетно значајног дела нашег наслеђа.

После сваке сесије вођене су креативне дискусије и разговори. Посебан утисак је оставила гђа Волга Илић из удружења „Стара Бежанија” која је, на молбу уредника, говорила о пожртвованој борби чланова удружења за очување наслеђа насеља Бежанија, а посебно зграде старе основне школе. Такође је говорила и о доброј сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе града Београда.

На Конференцији је учесницима и гостима подељен Зборник радова. Зборник је штампан на 185 страна у тиражу од 300 примерака. Уредник Зборника је Нада Живковић.

Ова конференција је, као и претходна, организирана под покровитељством Скупштине града Београда.

Нада Н. Живковић,

етнолог

Завод за заштиту споменика културе града Београда
nada.zivkovic@beogradskonasledje.rs